



J. RAČIĆ, *Autoportret*. Zagreb, Moderna galerija



J. RAČIĆ, *Pont des Arts*. Zagreb, Moderna galerija

Jakovsky, Un paysagiste angélique (katalog), Pariz 1965. — *I. Zidić*, Riječ o stražaru zore, Telegram, 3. III. 1967. — *A. Bosquet*, Les Paradis de Rabuzin, Combat (Pariz), 15. XI. 1967. — *B. Kelemen*, Naivno slikarstvo Jugoslavije, Zagreb 1969. — *G. Ungaretti* i *C. Zavattini*, I grandi naïfs jugoslavi (katalog), Rim 1970. — *Z. Rus*, Iz svjetlosti sfera, Kolo, 1970, 9. — *O. Bihajli-Merin*, Naivni umjetnici svijeta, Zagreb 1972. — *B. Kelemen*, Ivan Rabuzin (katalog), Bratislava 1972. — *R. Carrieri*, Rabuzin, Milano 1973. — *V. Maleković*, Ivan Rabuzin, Novara 1976. — *A. Jakovsky*, Bildkunst der XX Jahrhundert-Naive Malerei, Basel 1976. — *G. Vigorelli*, Il Paradiso di Rabuzin, Milano 1976. — *V. Crnković*, Gaži, Kovačić, Rabuzin, Trst 1977. — *T. Šola*, Ivan Rabuzin (katalog), Zagreb 1981. — *J. Depolo*, Ivan Rabuzin, Oko, 5. III. 1981. — *I. Sedej*, Ivan Rabuzin, Minneapolis 1982. — *R. Putar*, Pola vijeka Ivana Rabuzina (katalog), Varaždin 1985. — *B. Gagro*, Klasik moderne umjetnosti, Vjesnik, 21. IX. 1985. — *V. Crnković*, Ivan Rabuzin — crteži, Zagreb 1986. — Rabuzin o svojem životu i djelu (zbornik studija, eseja, kritika, prikaza i intervjua, priredio V. Crnković), Zagreb 1992. — *J. Depolo*, Ivan Rabuzin (katalog), Zagreb 1992. I. Zić.

J. RAČIĆ, *Majka i dijete*. Zagreb, Moderna galerija



RAČIĆ, Josip, slikar (Zagreb, 18. III. 1885 — Pariz, 19. VI. 1908). Polazio je pučku školu u Zagrebu (1892–96), gdje mu je nastavnik crtanja bio O. Iveković, te gimnaziju (1896–99), na kojoj s uspjehom završava samo dva razreda; 8. X. 1899. počinje naukovanje u litografskoj radionici V. Rožankowskoga u Zagrebu, a litografski zanat završava 1903. Prema sjećanju slikara M. Krušlina, R. te godine polazi tečaj slikanja i risanja koji vode B. Čikoš-Sesija i M. Cl. Crnčić. Poč. 1904. zapošljava se kod litografa V. Zlamala u Zagrebu, nastupa u amaterskim kazališnim predstavama i surađuje u časopisu »Satir«. U proljeće iste godine odlazi u Beč, a odatle putuje u München, gdje ulazi u školu A. Ažbèa. Da bi zaradio za život, bavi se satiričnom i reproduktivnom grafikom. God. 1905. odlazi u Berlin gdje se zapošljava u litografskome zavodu za reprodukcije R. Bong. Potkraj ljeta iste godine vraća se u München, polaže prijemni ispit i upisuje se u crtačku školu Akademije likovnih umjetnosti. Traži stipendiju od hrv. vlade u Zagrebu, ali je odbijen. U crtačkoj klasi 1905/06. nastavnici su mu Johann i Ludwig Herterich a potom Hugo von Habermann.

U vrijeme Račićeva dolaska u München bavorska je metropola jedno od najživljih lik. središta Europe, gdje tada usporedno traju realizam, post-impresionizam, simbolizam i Jugendstil. Osim općih kulturnih uvjeta na izgradnju Račićeve umj. osobnosti djeluje i školovanje, ponajprije u priv. tečaju A. Ažbèa, koji u nastavi osobito naglašava »načelo kugle« i »kristalizaciju boje«. Na osnovici tih poučaka R. već u Ažbèovu ateljeu stvara lik. sintezu koja se odlikuje čvrstom arhitektonikom predmeta i naglašenom voluminoznošću oblika. Upoznat s najvažnijim strujama



J. RAČIĆ, *Pred ogledalom*. Zagreb, Moderna galerija

suvremene umjetnosti na izložbama u Münchenu i Berlinu, R. vrlo rano oblikuje osobnu slikarsku poetiku izgrađenu na uvažavanju umjetnosti Velázqueza, Rembrandta i Maneta, ali i pod utjecajem u Münchenu još žive tradicije umjetnosti Leibla i njegova kruga (*Starac sa štapom*, oko 1904; *Portret žene*, oko 1906; *Starica u naslonjaču*, oko 1906; *Ciganka Ljuba*, oko 1906). Budući da je isticao važnost plerizma, moguće je da je na njegovo sazrijevanje djelovala i praksa slikarske kolonije iz Dachaua svojom orijentacijom na tonski kolorizam te kasni impresionizam (*Pred stajom*, 1907). No rano stečena određenost slikarskoga jezika i dorečenost izraza često nadglavljavaju druge stilske utjecaje.

R. se 1905. u Münchenu upoznaje s V. Becićem. Zajedno s O. Hermanom, i poslije prispjelim M. Kraljevićem, oni će u okviru tamošnje Akademije činiti posebnu grupu nazvanu »Die Kroatische Schule« (hrvatska škola). U ljeto 1906. boravi u Zagrebu i crta karikature za humoristički list »Koprive«. Te ilustracije imaju naglašenu ironičnu notu, a u izrazu se osjećaju tragovi secesije. Za vrijeme ljetnih praznika 1907. s Hermanom i još nekim prijateljima putuje preko Italije u Zagreb, zadržavajući se u Padovi i Veneciji. Na jesen se vraća u München, a napušta ga u veljači 1908. Odlazi u Pariz, kopira u Louvreu, slika parkove, obale i kavane, radi portrete i autoportrete te se sprema da s prijateljima iz Münchena ode slikati »na selo«, vjerojatno u Normandiju. R. je 20. VI. 1908. nađen mrtav u sobi jednoga hotela u Rue Abée Grégoire 48 u Parizu (samoubojstvo?). Grob mu je nepoznat.

Premda su odmah poslije smrti objavljeni mnogobrojni nekrolozi, afirmacija Račićeva slikarstva u Hrvatskoj započinje tek prvom samostalnom izložbom njegovih djela koju je 1920. postavio Lj. Babić u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. Unatoč tomu što R. nije unio programsku novinu u slikarstvo, nalazi se među utemeljiteljima modernoga hrv. slikarstva. On je prvi u nas djelom potkriepio shvaćanje o samosvijesti umjetnika i samosvojnosti umj. stvarnosti, o »čistom slikarstvu« ili, kako je sâm govorio, o »pravoj umjetnosti«. Nije ga zanimalo pragmatično slikarstvo, a bio je suzdržan i prema nacionalnim težnjama u suvremenoj umjetnosti u Hrvatskoj, posebice prema ideologiji i praksi »medulicēvaca«. Isto je tako kritički gledao, zajedno s V. Becićem, na »površnu ornamentalnost« secesije. Pozivajući se na Velázqueza i Maneta, uvažavao je važnost vizualnoga osjeta, što je osobito došlo do izražaja u njegovim portretima i autoportretima (*Portret gospođe u crnini*, 1907; *Portret staroga prijatelja*, 1907; *Portret Pepice*, 1907; *Autoportret*, 1907). Naglašeno uvažavanje vizualnih fenomena otkrilo mu je važnost optičke koncepcije impresionista i postimpresionista, što se očituje poglavito u njegovim pariškim krajolicima (*Pont des Arts*, 1908), koji su većinom naslikani u akvarelu (*S bulevara*, *U Luksemburškom parku*, *Na klupi*, *Kavana na bulevaru*, *Place d'Étoile*, *Na Seini* — sve 1908). Račićev modernitet potvrđuje formalno ustrojstvo njegovih djela. Njegovo intuitivno prosvjetljavanje tamnih prostranstava ljudske duševnosti nagovještje kafijske »proces«; on u svojim slikama secira truplo straha, onaj uznemirujući osjećaj sumnje koji će prožeti svekoliku modernu kulturu (*Majka i dijete*, 1908; *Autoportret*, 1908). R. je izrastao u epohi »individual-stilova« (M. Arnold), koja je pružala priliku umjetnicima iz malih zemalja (J. Ensor, E. Munch, F. Hodler, V. van Gogh) da donesu psihološku i subjektivnu interpretaciju predmeta, ali život mu nije dao vremena da svoju izvanrednu umj. intuiciju i bogatstvo svoje slikarske kulture dovede do opusa međunarodnih vrijednosti. Važnija su mu djela: *Glava starice* (oko 1907), *Veliki ženski akt* (oko 1907), *Starac u crvenom prsluku* (1907), *Portret gospođe u bijeloj bluzi* (1907), *Portret gospođe sa šeširom* (1907), *Portret slikara Schüleina* (1908), *Pred ogledalom* (1908). — Retrospektivna izložba J. Račića priređena je u Modernoj galeriji u Zagrebu 1971, a Memorijalna izložba »Josip Račić—Miroslav Kraljević 1885—1985.« održana je u istoj ustanovi 1985.

LIT.: J. Kasor, Josip Račić, Obzor, 1908, 177. — B. Lovrić, Josip Račić, Narodne novine, 1908, 152, 153. — M. Krleža, O smrti slikara Josipa Račića, Književnik, 1928, 8. — Lj. Babić, Josip Račić (1885—1908), HR, 1930, 1. — V. Becić, Uspomene, Savremenik, 1931, 1. — V. Kušan, Josip Račić. Preludij s tragičnim leitmotivom, HK, 1940, 21. — M. Gorenc, Račićeva grafika, Zagreb 1951. — O. Herman, Sjećanje na Münchensko doba, Vjesnik, 16. VIII. 1953. — M. Bašićević, U tradiciji Josipa Račića, Narodni list, 1—2. I. 1953. — M. Peić, Josip Račić — u povodu pedesetogodišnjice smrti, Republika, 1958, 7—8. — M. Gorenc, Zapis o slikaru Račiću, ŽU, 1969, 9. — V. Novak-Oštrić, Josip Račić (katalog), Zagreb 1971. — B. Gogro, Prema sintezi, u katalogu: Slikarstvo minihenskog kruga, Zagreb 1973. — J. Uskoković, Kratka kronika posthumne sudbine slikarstva Josipa Račića, u katalogu: Josip Račić—Miroslav Kraljević 1885—1985, Zagreb 1985. — M. Peić, Josip Račić, Zagreb 1985. — V. Maleković, Josip Račić i europska umjetnost na prijelazu stoljeća, Bulletin JAZU, 1986, 1. — J. Uskoković, O nekim aspektima Račićevog mogućeg iskustva u Münchenu, ibid.

VI. Mě.

RAČIĆ, Miše, scenograf (Dubrovnik, 26. VI. 1921 — 22. VII. 1987). Scenografijom se bavi od 1943, najprije u Hrvatskome državnom kazalištu za primorje u Dubrovniku, od 1945. u dubrovačkom kazalištu a od 1954. u Dramske kazalištu Gavelli u Zagrebu. Autor je scenografija i na Dubrovačkim ljetnim igrama, u kazalištima Zagreba, Splita, Osijeka, te u inozemstvu (M. Držić, *Dundo Maroje* i *Skup*, Dubrovnik 1943; I. Vojnović, *Ekvinocij*, Dubrovnik 1945; H. Ibsen, *Sablasti*, Dubrovnik 1947; F. M. Dostojevski, *Bijele noći*, Zagreb 1955; R. Strauss, *Elektra*, Dubrovačke ljetne igre, 1977; A. Strindberg, *Vjerenici*, Zagreb 1980). Njegova scenska rješenja pripadaju suvremenome plastičnome izrazu, u kojemu se spaja osjećaj za prostor, za različite materijale i karakteristične lik. elemente. Retrospektivna izložba Račićevih scenografija održana je u Zagrebu 1980.

LIT.: Z. Mrkonjić, Izložba scenografije u 40. godina umjetničkog rada (katalog), Zagreb 1980. — F. Čale, In memoriam, Dubrovnik 1987, 4. — Repertoar hrvatskih kazališta 1840—1860—1980, I. i II, Zagreb 1990. Ma. B.

RAČIĆ, Nikola, graditelj (Trogir, XV. st.). God. 1431—38. s majstorom M. Gruatom izvodio svod glavnoga broda trogirске katedrale; 1438. gradi u istoj crkvi kapelu Sv. Jerolima po oporučnoj narudžbi plemkinje Nikice Sobotić, a 1446. djeluje u Splitu. Vrsnoćom izvedaba svrstava se u red odličnijih majstora dalm. graditeljstva prve pol. XV. st.

LIT.: C. Fisković, Opis trogirске katedrale iz XVIII. st., Split 1940, str. 35, 39. — Isti, Drvena gotička skulptura u Trogiru, Rad JAZU, 1942, 275, str. 106. — Isti, Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima, VJAH, 1950, 52, str. 189. — Isti, Neobjavljeno djelo Blaža Jurjeva u Stonu, Prilozi—Dalmacija, 1961, str. 125, 127. — I. Fisković, Gotička kultura Trogira, Mogućnosti, 1980, 10—11. D. Kt.

RAČKI, Mirko, slikar (Novi Marof, 13. X. 1879 — Split, 21. VII. 1982). Poslije završene Učiteljske škole u Zagrebu (1898) pohađao je priv. umjetničku školu H. Strehblowa u Beču 1901—03, potom Akademiju u Pragu 1903—05 (V. Bukovac) i Beču 1906 (W. Unger). Živio je u Münchenu 1907—14. Poslije kraćega boravka u Rimu (1914) nastanio se u Ženevi (1915—20). Od 1920. živio je u Zagrebu, od 1980. u Splitu. Slikarska djelatnost M. Račkoga obuhvaća vremenski raspon od gotovo osam desetljeća. Prvo i najvitalnije razdoblje traje dva desetljeća u kojima boravi izvan domovine, ali je u neprekidnu kontaktu s I. Kršnjavim i s krugom umjetnika oko I. Meštrovića. Tada radi u tragu secesijskih kretanja Beča i

M. RAČKI, *Autoportret*. Zagreb, Moderna galerija

